

Ivan PETARČIĆ, mag. oec.

UDK 336.2 / 657.1

Vrijednosno usklađenje i otpis danih zajmova kod obveznika HSFI-ja

Benedikt Kotrulj-Dubrovčanin je 1458. godine prvi u svijetu opisao primjenu dvostavnog knjigovodstva. Benedikt Kotrulj of Dubrovnik was the first to have described, already in 1458, the application of double entry book-keeping.

Unefinancijskim trgovačkim društvima odobravanje novčanih zajmova nije temelj poslovanja, ali nije ni rijetka pojava. Takva društva – zajmodavci, za razliku od financijskih institucija, u pravilu ne osiguravaju naplatu zajma pa se u slučaju kašnjenja u naplati i nemogućnosti prisilne naplate postavlja pitanje računovodstvenog i poreznog postupanja.

U ovom članku autor obrazlaže kada je prema zahtjevima Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja potrebno priznati gubitke po osnovi umanjenja vrijednosti danih zajmova, kada ga je potrebno prestati priznavati te koje je porezno postupanje u vezi s nastalim troškovima.

1. UVOD

Trgovačka društva koja nisu financijske institucije najčešće odobravaju novčane zajmove povezanim osobama (trgovačkim društvima ili fizičkim osobama), zaposlenicima, bivšim zaposlenicima, poslovnim partnerima (kupcima ili dobavljačima). Takvi zajmovi, kao i krediti, nose određeni rizik naplate, a praksa pokazuje da zajmodavci najčešće ne osiguravaju naplatu založnim pravom – hipotekom ili bankarskom garancijom, ali ni drugim instrumentima osiguranja plaćanja. To dovodi u pitanje naplativost zajma i priznavanje gubitaka od umanjenja njegove vrijednosti.

Kod obveznika Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (dalje: HSFI) priznavanje, mjerenje, evidentiranje i objavljivanje zajmova uređeno je HSFI-jem 9 – *Financijska imovina* jer se zajmovi smatraju upravo financijskom imovinom. Inače, HSFI 9 zbog potreba mjerenja razlikuje četiri skupine financijske imovine, i to:

- 1) financijska imovina čija se promjena fer vrijednosti priznaje u računu dobiti i gubitka
- 2) ulaganja koja se drže do dospijeca
- 3) zajmovi i potraživanja
- 4) financijska imovina raspoloživa za prodaju.

Zajmovi se prema t. 9.8. HSFI-ja 9 smatraju nederivativnom financijskom imovinom s fiksnim ili odredivim plaćanjima koja ne kotira na aktivnom tržištu. Zajmovi se naknadno, na svaki sljedeći datum bilance, mjere po amortiziranom trošku primjenom metode efektivne kamatne stope. Nastali efekti priznaju se u računu dobiti i gubitka (t. 9.20. HSFI-ja 9).

Uz to, računovodstveni standardi od poduzetnika zahtijevaju i procjenu umanjenja vrijednosti takve imovine, a u slučaju nemogućnosti naplate prestanak njezina priznavanja. O tome detaljnije u nastavku.

2. RAČUNOVODSTVENI ZAHTJEVI ZA VRIJEDNOSNO USKLAĐENJEM DANIH ZAJMOVA

Kod obveznika HSFI-ja dani se zajmovi, kako je već navedeno, naknadno mjere po amortiziranom trošku uz metodu efektivne kamatne stope. Na kraju svakoga

izvještajnog razdoblja, prema t. 9.27. HSFI-ja 9, poduzetnik mora za svaku pojedinačnu financijsku imovinu mjerenu po trošku stjecanja ili amortiziranom trošku procijeniti umanjenje vrijednosti.

Kada je riječ o zajmovima, to znači da zajmodavac treba provesti test umanjenja te ako postoji objektivni dokaz o umanjenju vrijednosti, poduzetnik mora gubitak od umanjenja vrijednosti priznati kao rashod u računu dobiti i gubitka. Knjigovodstvena vrijednost u tom se slučaju umanjuje putem ispravka vrijednosti, odnosno računa podskupine 068 – *Vrijednosno usklađenje financijske imovine – dugotrajne* ili 119 – *Vrijednosno usklađenje financijske imovine – kratkotrajne*, ovisno o tome je li riječ o dugotrajnoj ili kratkotrajnoj imovini uz istodobno terećenje računa 4782 – *Vrijednosna usklađenja financijske imovine*.

Dokazi o umanjenju vrijednosti financijske imovine koji se navode u t. 9.28. HSFI-ja 9 su sljedeće okolnosti:

- a) nepoštovanje ugovora u smislu kašnjenja s otplatom duga ili plaćanjem kamata
- b) vjerojatno pokretanje stečaja ili započinjanje financijske reorganizacije
- c) nestanak aktivnog tržišta za financijsku imovinu zbog financijskih poteškoća izdavatelja
- d) **znatne financijske poteškoće** izdavatelja ili dužnika
- e) značajne promjene s negativnim učinkom koje su nastale u tehnološkom, ekonomskom ili pravnom okruženju u kojemu posluje izdavatelj financijskog instrumenta.

Bitno je istaknuti da se kod financijske imovine koja se mjeri po amortiziranom trošku, što uključuje i zajmove, gubitak od umanjenja vrijednosti predstavlja razliku između knjigovodstvene vrijednosti i sadašnje vrijednosti procijenjenih novčanih tokova diskontiranih po izvornoj efektivnoj kamatnoj stopi financijske imovine (t. 9.29. HSFI-ja 9).

U skladu s navedenim, može se zaključiti da bit testa umanjenja jest „objektivni dokaz“ da će budući

RAČUNOVODSTVO

novčani tokovi, tj. naplata, biti manja nego što se prvotno očekivalo. Kada takav dokaz postoji (npr. značajna i produljena zakašnjenja, pokrenut predstečaj ili stečaj i sl.), gubitak se iskazuje kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti i sadašnje vrijednosti očekivanih priljeva. Treba istaknuti da u slučaju danih zajmova s kamatom (tzv. naplatnih zajmova), koji su najčešći u praksi, poduzetnici iskazuju knjigovodstvenu vrijednost zajma, u pravilu, u cijelom ugovorenom razdoblju u visini glavnice jer procjenjuju da efektivna kamatna stopa odgovara ugovorenoj kamati, pa zbog toga ne evidentiraju razlike zbog mjerenja po amortiziranom trošku. Međutim, postupanje u vezi s gubitkom od umanjenja je jednako jer se uvijek visina vrijednosnog usklađenja procjenjuje kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti i buduće naplate. Prema tome, ako je rizik naplate toliko visok da poduzetnik procjenjuje da bi naplata mogla u potpunosti izostati, tada se putem ispravka vrijednosti priznaje gubitak od umanjenja cijele knjigovodstvene vrijednosti.

Primjer 1. Knjiženje vrijednosnog usklađenja zajma

Trgovačko društvo X d.o.o. koje se razvrstava u male poduzetnike u listopadu je odobrilo zajam u svoti od 20.000,00 € poslovnom partneru – nepovezanom trgovačkom društvu Y d.o.o. uz tržišnu kamatu od 4 % godišnje i povrat u roku od 6 mjeseci. U prosincu je zajmoprimac pokrenuo predstečajni postupak, zbog čega trgovačko društvo – zajmodavac na kraju godine procjenjuje gubitak od umanjenja 70 % vrijednosti zajma, tj. gubitak u svoti od 14.000,00 €. Donesena je odluka sljedećeg sadržaja:

Uprava trgovačkog društva X d.o.o., prema čl. 8. Društvenog ugovora, a u skladu sa zahtjevima t. 9.27. HSFI-ja 9 – Financijska imovina te u svrhu fer izvještavanja, dana 15. siječnja 2026. godine donosi

ODLUKU o vrijednosnom usklađenju danog zajma

Nakon pregleda dospjelih, a nenaplaćenih zajmova te dokumentacije o naplati, utvrđuje se postojanje objektivnih dokaza umanjenja vrijednosti tražbine po osnovi zajma odobrenog dužniku X d.o.o. (Ugovor o zajmu br. 5 od 6. 10. 2025.). Objektivni dokaz je pokretanje predstečajnog postupka 10. prosinca 2025. godine.

Trenutačna knjigovodstvena vrijednost zajma iznosi 20.000,00 €, što odgovara visini glavnice. Na temelju procjene budućih novčanih tokova, sadašnja vrijednost naplativih tokova iznosi 6.000,00 €, zbog čega nastaje gubitak od umanjenja u svoti od 14.000,00 €.

Nalaže se računovodstvu provedba vrijednosnog usklađenja zajma u poslovnim knjigama na dan 31. prosinca 2025. godine.

Predsjednik uprave: Ivo Horvat

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
1.	Zajmovi poduzetnicima Transakcijski račun Za dani zajam	11500 1000	20.000,00	20.000,00

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
2.	Vrijednosna usklađenja financijske imovine	4782	14.000,00	
	Vrijednosno usklađenje kratkotrajnih zajmova	1190		14.000,00
	<i>Za priznavanje gubitka od umanjenja vrijednosti zajma</i>			

Kako je razvidno iz prikazanog knjiženja, knjigovodstvena vrijednost zajma je umanjena putem korektivnog računa ispravka vrijednosti. U ovom slučaju u bilanci će se prikazati vrijednost zajma od 6.000,00 € (20.000,00 – 14.000,00), što odgovara vrijednosti za koju zajmodavac očekuje naplatu. Iskazani trošak vrijednosnog usklađenja s motrišta poreza na dobitak porezno je nepriznati trošak. Detaljnije o poreznom položaju vrijednosnog usklađenja danih zajmova pišemo u nastavku u t. 4.

Ako se gubitak od umanjenja vrijednosti u budućim razdobljima smanji, a smanjenje se može objektivno povezati s događajem koji je nastao nakon priznavanja umanjenja vrijednosti, poduzetnik će ukinuti prethodno priznato umanjenje kroz račun dobiti i gubitka, s time da knjigovodstvena vrijednost nakon ukidanja ne smije biti veća od svote koja bi bila iskazana da umanjenje nije bilo prethodno priznato. Kada bi se to dogodilo u slučaju iz primjera 1, visina gubitka koji se ukida ne može biti veća od 14.000,00 €.

Prilikom procjene zajmodavci moraju uzeti u obzir i mogućnost naplate putem instrumenata osiguranja plaćanja, ako su oni ugovoreni. Primjerice, ako je tražbina po osnovi danog zajma osigurana hipotekom na nekretnini, tada treba procijeniti koliko vrijedi ta nekretnina i njezinu vrijednost uzeti u obzir prilikom procjene gubitaka od umanjenja vrijednosti zajma.

Primjer 2. Vrijednosno usklađenje zajma čija je naplata osigurana hipotekom

Trgovačko društvo u prethodnim je razdobljima odobrilo dugoročni zajam u svoti od 250.000,00 € drugom trgovačkom društvu uz tržišnu kamatu od 4,5 % godišnje. Zajmoprimac se prestao pridržavati plana otplate, plaća kamatu, ali glavnice koja trenutno iznosi 180.000,00 € ne vraća. Naplata zajma osigurana je hipotekom na stanu koji je u vlasništvu zajmoprimca, a čija je vrijednost procijenjena na 150.000,00 €. Zajmodavac procjenjuje gubitak od umanjenja zajma u svoti od 30.000,00 €.

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
5 ^o .	Dani zajmovi vanjskim pravnim osobama (nepovezanim)	06500	180.000,00	
	Hipoteka na tuđoj imovini	9912	150.000,00	
	Dužnici po hipoteci	9962		150.000,00
	<i>Stanje glavnice danog zajama i hipoteke</i>			
1.	Vrijednosna usklađenja financijske imovine	4782	30.000,00	
	Vrijednosno usklađenje dugotrajnih zajmova	0680		30.000,00
	<i>Za priznavanje gubitka od umanjenja vrijednosti zajma</i>			

U ovom slučaju zajmodavac procjenjuje naplatu samo u visini osigurane vrijednosti zajma hipotekom, odnosno u visini vrijednosti stana. Hipoteka se može realizirati stjecanjem vlasništva ili izlaganjem prodaji. U slučaju stjecanja vlasništva provodi se prijenos vlasništva u zemljišnim knjigama na založnog vjerovnika, dok u slučaju prodaje vlasništvo ne prelazi na založnog vjerovnika, već mu pripada postignuta kupoprodajna cijena. O knjiženju realizacije založnog prava pisali smo u članku *Računovodstveno praćenje naplate potraživanja uporabom založnog prava* koji je objavljen u časopisu *RRiF* 8/25., str. 42-46.

Iskazani trošak vrijednosnog usklađenja bit će porezno nepriznat. To znači da se za svotu iskazanog troška uvećava osnovica poreza na dobitak u Obrascu PD.

3. RAČUNOVODSTVENI ZAHTEVI ZA OTPISOM ZAJMOVA

Otpis danog zajma u računovodstvenom smislu označava (trajni) prestanak priznavanja financijske imovine. HSFI 9 u t. 9.32. navodi zahtjeve u vezi s prestankom priznavanja financijske imovine. Svi ti zahtjevi, naravno, nisu primjenjivi na sve oblike financijske imovine. Kada je riječ o zajmovima, može se zaključiti da ih u skladu s propisanim zahtjevima **treba prestati priznavati kada:**

- ugovorna prava na primitak novca od financijske imovine isteknu ili su ispunjena ili
- kada je imovina prenesena tako da su na drugu stranu preneseni značajni rizici i koristi.

Praktično, prva točka obuhvaća situacije u kojima više ne postoji pravno ili faktično ostvarivo pravo na primitak novčanih tokova (npr. pravomoćno okončan stečaj bez namirenja, zastara nakon koje društvo ne može provoditi prisilnu naplatu). U slučaju iz druge točke, prijenos (ustup tražbine / cesije) zajma, prestanak priznavanja dopušten je samo ako su stvarno preneseni značajni rizici i koristi.

Za razliku od HSFI-ja 11 – *Potraživanja*, koji eksplicitno navodi zastaru kao razlog prestanka priznavanja, HSFI 9 ne nabroja zasebne „razloge“ za otpis zajmova, nego traži procjenu postojanja ugovornog prava. Zastara je zato indikativni (ne automatski) događaj po kojemu se postupa. Prema tome, **ako je potraživanje zastarjelo i društvo više nema pravni temelj za naplatom, tada se može zaključiti da su prava istekla pa je provedba otpisa opravdana.** Utvrđena konačna nenaplativost zbog pravomoćno zaključenog stečaja bez imovine za namirenje (npr. slučaj kada je nad dužnikom – zajmoprimcem proveden „skraćeni“ stečajni postupak) ili ako su iscrpljeni ovršni putevi bez rezultata, također vodi zaključku da ugovorna prava više ne postoje u smislu t. 9.32. pod a) HSFI-ja 9, pa se zajam otpisuje. Kao opcija postoji i mogućnost odricanja od prava na naplatu zajma, a to se postiže sporazumom o otpustu duga koji potpisuju zajmodavac i zajmoprimac.

U svim navedenim slučajevima ključno je utvrditi postojanje ugovorenih prava zajmodavca, odnosno prava na naplatu. Ako su iscrpljene sve pravne mogućnosti za naplatom zajma, potrebno ga je prestati priznavati – otpisati.

Primjer 3. Knjiženje otpisa zajma

Pretpostavimo da je 2026. godini nad dužnikom iz primjera 1 pokrenut stečajni postupak koji je zaključen u lipnju 2026. godine bez namirenja zajma iako je tražbina prijavljena u stečajnu masu. Zajmodavac – trgovačko društvo X d.o.o. zbog toga donosi odluku o otpisu zajma sljedećeg sadržaja:

Uprava trgovačkog društva X d.o.o., prema čl. 8. Društvenog ugovora, a u skladu sa zahtjevima t. 9.32. HSFI-ja 9 – Financijska imovina te u svrhu fer izvješćivanja, dana 19. lipnja 2026. godine donosi

ODLUKU o otpisu danog zajma

Utvrđena je konačna nemogućnost naplate tražbine po osnovi zajma odobrenog dužniku X d.o.o. u stečaju (Ugovor o zajmu br. 5 od 6. 10. 2025.) jer je stečajni postupak zaključen bez namirenja (u prilogu je rješenje). Slijedom navedenoga, društvo provodi otpis predmetne tražbine, što znači da se zajam prestaje priznavati u bilanci. Nalaže se računovodstvu provedba odgovarajućih knjiženja, uzimajući u obzir prethodno evidentirano vrijednosno usklađenje.

Predsjednik uprave: Ivo Horvat

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
5 ^o .	Zajmovi poduzetnicima	11500	20.000,00	
	Vrijednosno usklađenje kratkotrajnih zajmova	1190		14.000,00
	<i>Početna stanja</i>			
1.	Vrijednosno usklađenje kratkotrajnih zajmova	1190	14.000,00	
	Trošak otpisa danih zajmova	4798	6.000,00	
	Zajmovi poduzetnicima	11500		20.000,00
	<i>Za konačni otpis danog zajma</i>			

Kako je razvidno iz prikazanog knjiženja, zajam (glavnica) u svoti od 20.000,00 € sučeljava se s prethodno evidentiranim vrijednosnim usklađenjem u svoti od 14.000,00 €, a preostala svota od 6.000,00 € isknjižava se na teret rashoda razdoblja. Da nije bilo prethodnog ispravka vrijednosti, cijela bi se svota zajma isknjižila na teret rashoda razdoblja na dan otpisa. Nastali gubitak u cijelosti je porezno priznat jer su poduzete sve moguće radnje za naplatu zajma. Porezno postupanje detaljno je obrazloženo u sljedećoj točki.

Osim stečaja dužnika, najčešći razlozi za otpis zajma jest nastup zastare, čime se zajmodavac dovodi u poziciju nemogućnosti provedbe prisilne naplate. Zbog toga treba istaknuti da u slučaju ugovora o zajmu, u pravilu, vrijedi **opće pravilo o zastarnom roku od pet godina** prema čl. 225. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. – 155/23., dalje: ZOO). Samo kada je među strankama ugovorena otplata plaćanjem anuiteta, **za anuitete je zastara tri godine** od dospelosti svake pojedine tražbine jer se svaka od tih tražbina smatra samostalnom. Kada je riječ o zastari kamata (ugovornih), ona ovisi o „sudbini“ glavnog potraživanja jer se smatraju sporednim povremenim potraživanjem. U skladu s odredbom čl. 223. ZOO-a, kamate zastarijevaju u rokovima u kojima

zastarijeva i glavno potraživanje (potraživanje isplate odnosno povrata pozajmljene novčane svote). Kada zastari glavno potraživanje, zastarjelo je i potraživanje kamata. Ako glavno potraživanje nije zastarjelo, nije zastarjelo ni potraživanje kamata.¹

Kako je već navedeno, sama činjenica da je zastara nastupila ne znači nužno da treba provesti otpis danog zajma, međutim, potrebno je utvrditi sve činjenice u vezi s mogućom naplatom. Ako se naplata ne očekuje, pravodobno treba provesti otpis. Sve to stoga što računovodstveni standardi općenito zahtijevaju da financijski izvještaji daju istinit i fer prikaz.

Bilo kakva naknadna naplata nakon otpisa priznaje se kao prihod razdoblja.

4. POREZNO MOTRIŠTE VRIJEDNOSNOG USKLAĐENJA I OTPISA DANIH ZAJMOVA

Kod obveznika HSFI-ja potrebno je u slučaju postojanja objektivnog dokaza o umanjenju vrijednosti danog zajma iskazati gubitak od umanjenja vrijednosti u računu dobiti i gubitka. To znači da ako zajmodrimac ne poštuje ugovor o zajmu (kasni s otplatom duga ili plaćanjem kamata) ili je upao u znatne financijske poteškoće (pokrenut je predstečajni postupak ili stečajni postupak) i dr., zajmodavac treba provesti vrijednosno usklađenje. Pri tome kod poreznog postupanja treba razlikovati postupanje s glavnicom u odnosu na postupanje s kamatom.

Naime, prema čl. 5. st. 1. Zakona o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04. – 114/23., dalje: Zakon) porezna osnovica je dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana i umanjena prema odredbama Zakona. Kada je riječ o vrijednosnom usklađenju potraživanja za dane zajmove – glavnice koje poduzetnici ne iskazuju u приходима, rashodi smanjenja vrijednosti financijske imovine priznaju se u razdoblju u kojemu je imovina prodana ili na drugi način uporabljena (čl. 10. st. 1. Zakona). Navedene se odredbe mogu razumjeti tako da se gubitak od umanjenja vrijednosti financijske imovine ne priznaje u porezne svrhe sve do njegove realizacije.

Prema tome, kada je riječ o smanjenju vrijednosti financijske imovine – danog zajma (glavnice), prije nego li je ta imovina prodana (prenesena cesijom) ili na drugi način uporabljena, iskazani trošak vrijednosnog usklađenja smatra se porezno nepriznatim te je za njega potrebno uvećati osnovicu poreza na dobitak na red. br. 22. Obrasca PD.

Na taj način propisi uređuju porezni tretman vrijednosnog usklađenja – nerealiziranoga gubitka od umanjenja vrijednosti danog zajma. S druge strane, Pravilnikom o porezu na dobit (Nar. nov., br. 95/05. – 16/25., dalje: Pravilnik) uređen je porezni položaj priznavanja utvrđenog gubitka s osnove otpisa nenaplativih zajmova.

Prema čl. 33. st. 3. Pravilnika propisano je da u slučaju kada porezni obveznik u skladu s uvjetima

i postupcima iz čl. 9. Zakona utvrdi gubitak s osnove otpisa nenaplativih kredita, zajmova i druge financijske imovine uz poštovanje posebnih propisa, osim u slučaju dionica, udjela i druge financijske imovine kojom se stječu vlasnička prava smatra se da su ispunjeni uvjeti za porezno priznavanje rashoda s osnove smanjenja vrijednosti financijske imovine iz čl. 10. st. 1. Zakona. Može se zaključiti da Pravilnik ovom odredbom uređuje porezni položaj gubitka koji je realiziran jer se navodi gubitak s osnove otpisa nenaplativih zajmova, odnosno onih kod kojih je utvrđena konačna nemogućnost naplate.

U skladu s navedenim, ako je poduzetnik obavio sve radnje za osiguranje naplate zajma, pažnjom dobrog gospodarstvenika, odnosno ako je tražbina s osnove danog zajma utužena ili se zbog nje vodi ovršni postupak, ako je prijavljena u stečajnom postupku nad dužnikom ili ako je postignuta nagodba s dužnikom, koji nije povezana osoba, prema posebnom propisu u slučaju stečaja, arbitraže ili mirenja, tj. ako dokaže da je poduzeo sve radnje s ciljem naplate tražbine i utvrdio konačnu nemogućnost naplate, troškovi utvrđenih gubitaka mogu biti porezno priznati.

To znači da je vrijednosno usklađenje danog zajma samo privremeno porezno nepriznati trošak ako zajmodavac poduzme sve radnje s ciljem naplate.

Porezni položaj troška vrijednosnog usklađenja potraživanja za kamate treba razlikovati od vrijednosnog usklađenja glavnice zajma jer je ono iskazano u poslovnim knjigama kao prihod. Smatramo da je u tom slučaju primjereno primijeniti porezno postupanje uređeno čl. 9. Zakona jer kamata u naravi predstavlja naknadu za korištenje predmeta zajma. Najčešće je riječ o novcu, ali prema čl. 499. ZOO-a to mogu biti i druge zamjenjive stvari.

Prema čl. 9. st. 1. Zakona vrijednosna usklađenja po osnovi ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca za isporučena dobra i obavljene usluge, priznaju se kao rashod ako je od dospijeca potraživanja do kraja poreznog razdoblja proteklo više od 60 dana, a ista nisu naplaćena do petnaestog dana prije dana podnošenja porezne prijave. Svote vrijednosnih usklađenja potraživanja od kupaca iskazane u prethodnim poreznim razdobljima kao porezno priznati rashod uključuju se u prihode, ako do trenutka nastupa zastare prava na naplatu nije postupljeno na način propisan u st. 2. ovoga članka. Nadalje, u st. 2. propisano je da se vrijednosno usklađenje potraživanja priznaje ako je potraživanje evidentirano u poslovnim knjigama kao prihod i ako su obavljene sve radnje za osiguranje naplate duga, pažnjom dobrog gospodarstvenika. Smatra se da su obavljene navedene radnje ako su potraživanja utužena ili se zbog njih vodi ovršni postupak, ako su prijavljena u stečajnom postupku nad dužnikom ili ako je postignuta nagodba s dužnikom, koji nije povezana osoba, prema posebnom propisu u slučaju stečaja, arbitraže ili mirenja.

U skladu s navedenim može se zaključiti da Zakon i Pravilnik o porezu na dobit različito tretiraju zajam i kamatu. Kako je kamata vezana za dani zajam, povezivanje kamate i zajma u smislu navedenih propisa nije uputno jer se zajam smatra financijskom imovinom.

¹ Velaj, H., Petarčić, I., Ugovorno i porezno motrište zajmova i kamata između trgovačkih društava te trgovačkih društava i fizičkih osoba, PIP br. 1/22., str. 49.

Primjer 4. Porezno postupanje s vrijednosnim usklađenjem i otpisom zajma

Trgovačko društvo A d.o.o. odobrilo je u studenome 2024. godine zajam nepovezanim društvu B d.o.o. u svoti od 50.000,00 € i uz kamatu od 3 % godišnje na rok od godine dana. U 2025. godini zajam i ugovorena kamata od 1.500,00 € su dospjeli i nisu naplaćeni. Nakon toga je nad društvom B d.o.o otvoren stečajni postupak, a društvo je prijavilo tražbine. S obzirom na to da zajam nije osiguran instrumentima osiguranja plaćanja, procijenjen je gubitak od umanjenja u visini od 60 % zajma, tj. u visini od 30.000,00 €, za što je uprava društva donijela odluku o vrijednosnom usklađenju. Za kamate se također procjenjuje nenaplativost u visini od 60 %, tj. u svoti od 900,00 €.

Knjiženje u 2025. godini:

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
5 ^o .	Zajmovi poduzetnicima Potraživanja za ugovorene kamate <i>Stanje zajma i kamate</i>	11500	50.000,00	
		1240	1.500,00	
1.	Vrijednosna usklađenja financijske imovine Vrijednosno usklađenje kratkotrajnih zajmova <i>Za priznavanje gubitka od umanjenje vrijednosti zajma</i>	4782	30.000,00	
		1190		30.000,00
2.	Vrijednosna usklađenja kratkoročnih potraživanja od kupaca i drugih potraživanja Vrijednosno usklađenje kamata <i>Za vrijednosno usklađenje kamate</i>	4451	900,00	
		1293		900,00

Na temelju odluke uprave evidentiran je trošak vrijednosnog usklađenja financijske imovine u svoti od 30.000,00 €. Zbog propisanih ograničenja u poreznom priznavanju, nastali trošak je porezno nepriznat i društvo treba uvećati osnovicu poreza na dobitak na red. br. 22. Obrasca PD za 2025. godinu. Trošak vrijednosnog usklađenja kamata je porezno priznat jer su ispunjeni uvjeti za njegovo priznavanje, a tražbina je prijavljena u stečajnu masu.

Pretpostavimo da trgovačko društvo tijekom 2026. godine naplati u stečajnom postupku 30 % prijavljenih tražbina, preostali dio mora otpisati zbog toga što stečaj rezultira brisanjem dužnika.

Knjiženje u 2026. godini:

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
5 ^o .	Zajmovi poduzetnicima Vrijednosno usklađenje kratkotrajnih zajmova Potraživanja za ugovorene kamate Vrijednosno usklađenje kamata <i>Stanje zajma i kamate u 2026. godini</i>	11500	50.000,00	
		1190		30.000,00
		1240	1.500,00	
		1293		900,00
1.	Transakcijski račun Zajmovi poduzetnicima Potraživanja za ugovorene kamate <i>Za naplatu dijela zajma i kamate</i>	1000	15.450,00	
		11500		15.000,00
		1240		450,00

**DOKUP MINUTA MOŽETE OBAVITI NA
tel: (01)/4699-760 / mob: 099/4699-760**

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
2.	Trošak otpisa danih zajmova	4798	5.000,00	
	Porezno priznat otpis kamata	48110	150,00	
	Vrijednosno usklađenje kratkotrajnih zajmova	1190	30.000,00	
	Vrijednosno usklađenje kamata	1293	900,00	
	Zajmovi poduzetnicima	11500		35.000,00
	Potraživanja za ugovorene kamate	1240		1.050,00
	<i>Za konačni otpis nenaplaćenog zajma i kamate</i>			

Kako je razvidno iz prikazanog knjiženja, nakon završetka stečajnog postupka utvrđena je konačna nenaplativost zajma i kamata. Zbog toga trgovačko društvo treba prestati priznavati financijsku imovinu – dani zajam, zbog čega se provodi otpis. Iskazani trošak otpisa zajma bit će porezno priznat jer su ispunjeni svi uvjeti za njegovo priznavanje, kao i za trošak otpisa kamata.

Međutim, s obzirom na to da je sada utvrđena konačna nemogućnost naplate zajma koji je u prošloj godini bio vrijednosno usklađen, a trošak vrijednosnog usklađenja bio je porezno nepriznat, sada gubitak s osnove otpisa postaje porezno priznat. To znači da poduzetnik može prilikom sastavljanja prijave poreza na dobitak za 2026. godinu umanjiti osnovicu na red. br. 30. Obrasca PD. Time se dolazi do porezne neutralnosti nastalog gubitka – u 2025. godini za iskazani trošak uvećana je osnovica poreza na dobitak, a u 2026. godini kada je utvrđena konačna nemogućnost naplate i poduzete su sve radnje dobrog gospodarstvenika, smanjuje se osnovica poreza na dobitak u visini iskazanog uvećanja u prethodnoj godini.

Na jednak bi se način postupilo i u slučaju da je konačna nemogućnost naplate utvrđena u kasnijim poreznim razdobljima.

5. POSEBNOSTI OTPISA ZAJMOVA DANIH ZAPOSLENICIMA

Kod nefinancijskih društava u ulozajmoprimaca često su zaposlenici. Porezno postupanje u vezi s vrijednosnim usklađenjem i konačnim otpisom takvih zajmova jednako je kao i u drugim slučajevima ako poslodavac (zajmodavac) postupi pažnjom dobrog gospodarstvenika i poduzme sve radnje u vezi s naplatom zajma (tužba, ovrha itd.).

Međutim, praksa pokazuje da takve radnje poslodavci, u pravilu, ne poduzimaju ako svota nije znatna i to često rezultira „opraštanjem“ duga zaposleniku. Takvo je postupanje dopušteno i za vrijeme trajanja ugovora o zajmu. U smislu ZOO-a riječ je o institutu otpusta duga koji je uređen odredbama čl. 203. – 206. ZOO-a. Prema navedenim odredbama obveza prestaje kad vjerovnik izjavi dužniku da neće zahtijevati njezino ispunjenje, a dužnik se s tim suglasi. Za pravovaljanost tog sporazuma nije potrebno da bude sklopljen u obliku u kojemu je sklopljen posao iz kojeg je obveza nastala, što znači da sporazum može biti i usmeni. Ako ne postoji pisani sporazum o otpustu duga, za računovodstveno postupanje dovoljna je odluka ili nalog za knjiženje.

U poreznom smislu otpust duga zaposleniku smatra se primitkom od nesamostalnog rada. Naime,

odredbama čl. 21. st. 1. t. 1. pod e) Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 115/16. – 152/24.) propisano je da se **primitcima od nesamostalnog rada (plaćom)** smatraju svi primitci koje poslodavac u novcu ili u naravi isplaćuje ili daje radniku po osnovi radnog odnosa, prema propisima koji uređuju radni odnos, a između ostaloga to su i svi drugi primitci koje poslodavac daje radniku vezano uz radni odnos i odnos poslodavca i radnika bez obzira na oblik i način isplate ili temelja za isplatu. U skladu s navedenim, **svota zajma koja se otpušta predstavlja neto-primitak koji treba preračunati na bruto-svotu, a u skladu s time treba podmiriti i javna davanja na način propisan za dohodak od nesamostalnog rada.**

Primjer 5. Otpis zajma zaposleniku

Trgovačko društvo A d.o.o. je u prethodnim razdobljima odobrilo zajam zaposleniku Peri Periću u svoti od 10.000,00 € i obračunavalo kamatu od 2 % godišnje. Nakon podmirenja dospjele rate stanje neotplaćene glavnice je od 1.400,00 €. Uprava društva donijela je odluku da se preostali dug zaposleniku otpušta. U te svrhe sklopljen je sljedeći sporazum:

Trgovačko društvo A d.o.o. iz Zagreba, Vlaška 25 (koje zastupa direktor Marko Markić) i Pero Perić iz Zagreba, Ilica 122 u skladu s odredbama čl. 203. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. – 155/23.) sklapaju 28. studenoga 2025. godine ovaj

SPORAZUM O OTPUSTU DUGA

Članak 1.

Ovim se Sporazumom utvrđuje da su trgovačko društvo A d.o.o. i Pero Perić sklopili 1. lipnja 2023. godine ugovor o zajmu u novčanoj svoti od 10.000,00 €. Od nastale tražbine po osnovi zajma do dana sklapanja ovog Sporazuma otplaćeno je ukupno 8.600,00 € glavnice, a to znači da je utvrđena preostala tražbina u svoti od 1.400,00 €.

Članak 2.

Trgovačko društvo A d.o.o. otpušta ispunjenje svoje tražbine te izjavljuje dužniku – Peri Periću da ne zahtijeva ispunjenje svoje tražbine u svoti od 1.400,00 €.

Članak 3.

Dužnik Pero Perić suglasan je s neispunjenjem obveze koju ima prema vjerovniku Trgovačkom društvu A d.o.o. u svoti kako je navedeno u ovom Sporazumu.

Članak 4.

Ovaj Sporazum stupa na snagu danom donošenja.

U Zagrebu 28. studenoga 2025. godine

Marko Markić za A d.o.o.

Pero Perić

Do novih znanja bez putovanja
Snimke webinaru
u ponudi RRIF-a

<https://www.rrif.hr/webinari-snimke/>

Pero Perić je iz Zagreba i koristi samo osnovni osobni odbitak te ima ugovorenu bruto-plaću u svoti od 2.000,00 € mjesečno.

S obzirom na to da se otpušteni dug smatra neto-primitkom zaposlenika, potrebno je obračunati doprinose i porez na dohodak na primitak u naravi najkasnije do 15. u mjesecu za prethodni mjesec. U nastavku se daje obračun zajedno s plaćom za studeni.

Tablica 1. Obračun plaće za studeni

OPIS	Plaća za studeni	Primitak po osnovi otpisa zajma	Ukupno plaća + primitak
Bruto-plaća u eurima	2.000,00	2.272,72	4.272,72
Svota koja smanjuje osnovicu za obračun doprinosa	-	-	-
Osnovica za obračun doprinosa MIO I.	2.000,00	2.272,72	4.272,72
Doprinos za MIO I. stup	300,00	340,91	640,91
Doprinos za MIO II. stup	100,00	113,64	213,64
Dohodak	1.600,00	1.818,18	3.418,18
Osobni odbitak	600,00	-	600,00
Porezna osnovica	1.000,00	1.818,18	2.818,18
Niža porezna stopa – 23 %	230,00	418,18	648,18
Viša porezna stopa – 33 %	-	-	-
Porez na dohodak	230,00	418,18	648,18
Neto-plaća	1.370,00	1.400,00	2.770,00
Doprinos za zdravstveno	330,00	375,00	705,00
Ukupni trošak isplatitelja	2.330,00	2.647,72	4.977,72

Iz tablice se jasno može vidjeti da je ukupan trošak redovne plaće (u naravi) koju poduzetnik isplaćuje 2.330,00 €. Kada se uzme u obzir i otpisana svota zajma, ukupan trošak poduzetnika je 4.977,72 €, odnosno samo za primitak po osnovi otpisa zajma trošak poslodavca je 2.647,72 €.

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Račun	Svota	
			Duguje	Potražuje
1.	Neto-plaća u novcu	4200	1.370,00	
	Ostali povremeni primitci	4202	1.400,00	
	Doprinosi iz plaće	4220	854,55	
	Porez na dohodak	4210	648,18	
	Doprinosi na plaću	4230	705,00	
	Obveze za MO I. stup	2420		640,91
	Obveze za MO II. stup	2421		213,64
	Obveze za porez na dohodak	2410		648,18
	Obveze za zdravstveno osiguranje	2423		705,00
	Obveze za neto-plaću	2300		1.370,00
	Zajam članovima uprave i zaposlenicima	11506		1.400,00
<i>Za obračun plaće i primitka u naravi</i>				
2.	Obveze za MO I. stup.	2420	640,91	
	Obveze za MO II. stup	2421	213,64	
	Obveze za porez na dohodak	2410	648,18	
	Obveze za zdr. doprinos	2423	705,00	
	Obveze za neto-plaću	2300	1.370,00	
	Transakcijski račun	1000		3.577,73
<i>Za plaćanje doprinosa, poreza na dohodak i isplatu neto-plaće</i>				

U ovom slučaju otpuštena preostala vrijednost neotplaćenog zajma iskazana je na računu 4202 – *Ostali povremeni primitci*. Na jednak bi se način postupilo i u slučaju da se otpušta cijela svota danog zajma zaposleniku.

Zbog značajnih obveza plaćanja poreza i javnih davanja koje nastaju u vezi s otpisom zajma danog zaposleniku, u praksi se često postavlja pitanje može li dug podmiriti netko drugi, primjerice član društva u kojemu je dužnik zaposlen. Odgovor na to pitanje je potvrđan, a za provedbu je potrebno sklopiti ugovor o preuzimanju duga ili ugovor o pristupu dugu ili ugovor o preuzimanju ispunjenja.² Preporučuje se da se u svrhu ispravne provedbe ugovor sklapa u pisanom obliku. Računovodstveno gledano, zajam se u tom

slučaju ne otpisuje, nego dug umjesto zaposlenika podmiruje druga osoba.

6. ZAKLJUČAK

U nefinancijskim društvima dani se zajmovi prema HSFI-ju 9 prate po amortiziranom trošku, uz obvezno testiranje umanjenja na svaki datum izvještavanja, pri čemu se gubitak priznaje kada postoje objektivni dokazi da će budući novčani tokovi biti manji od prvotno očekivanih. Time se osigurava istinit i fer prikaz financijskih izvješća, ali i pravodobna reakcija na rizik naplate, bilo da je riječ o zajmovima uz kamatu ili beskamatnim zajmovima.

Kada je naplata definitivno onemogućena ili su prava faktično istekla, zajam se otpisuje i prestaje priznavati u skladu s HSFI-jem 9, uz uredno dokumentiranje poduzetih naplatnih radnji kako bi se osiguralo porezno priznavanje nastalog troška.

² Detaljnije o navedenim ugovorima može se pročitati u članku Topić, G., Preuzimanje duga i druge promjene na strani dužnika, *RRIF* br. 5/25., str. 163-169.